

DEBRECZENI ELLENŐR.

Politikai, közgazdasági s társadalmi lap.

A SZABADELVÜPART KÖZLÖNYE

Megjelen hetenkint ötször, u. m. Hétfőn, Kedden, Szerdán, Csütörtökön és Szombaton.

Előfizetési feltételek: helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve. Egész évre 10 frt. Félévre 6 " 50 kr. Negyedévre 2 " 50 kr. Egy hónapra 1 " 50 kr.

Hirdetési díj: öt hasábos példát 5 krajczár. Nagyobb terjedelmű s több ízben megismételt hirdetéseknek leengedési törvény. Helyzetű minden hirdetés után 20 kr. Nyitási költségek minden sora 20 kr. A hirdetéseknek valamint a nyitási költségeknek egyelőre a kiadói iródkban vétetnek fel.

Jön az érsek!

(-r.) Már ennek tele sem tréja! Bosnyák után árvíz; árvíz után úszógáz; úszógáz után érsek. Jött külső galiba, belső titkos tanácsos, természet csapása és tárczajelölt-clique, lejárt gründerkel vegyesen. Most meg jön az érsek teljes ornatusban s elegendő zsebpénzzel. Jön pedig mind ez azért, hogy Tisza Kálmán ellen politikát csinálni segítsen.

Hadzsi Loja kikezdte, Samassa József egri érsek úr ó excellentiája bevégi ez istennek tetszetős munkát. S örül ennek ami közbe esik. Mikor az érsek úr a főrendiház szobáti ülésében elvégezte volt plágiumát a Kaas báró úr publicistikai költészetén, mindjárt látni valót volt, hogy ez a casus igen nevezetes lesz legalább harmadnapig. Látni valót volt, hogy a politikai és egyéb gründer országos syndicatusa, az egyház ezen bethelgölésére által elegendő malaszt birtokába jutottnak érzeni magát, azon szellemi spodium gyár alapításának újabb megkísérlésére, mely a közönség tájékoztatásának üzleti kihasználására oly ajánlatosnak látszik.

Az érsek úr ugyanis szíves volt a meghalt Deákot atyai pártfogása alá venni; s értesíti egyszersmind a főrendiket, hogy a meghaldogult nagyfőúr mint vélekedik a boszniai adminisztrációról. Azután pedig feladta ó excellentiája a 67. XII. t. cz. szellemének az utolsó kenetet, s annyira elérékenyült, hogy Cicéroból is elkezdett idézni. Így tett az a híres kegyeleti angolúzer is, aki a Balacraánál elesett angol harcosok csontjait felásatva az idegen csatatéren s nagy kegyelettel haza szállítatá. . . Hogy a haza szentelőjében pi-henjenek? — Dehogy! Csontjait, melyek spodiumot gyártson a hősök csontjából. Oh Balaklava! Oh spodium!

Mert Tiszának csak bokáig ér közölök az is aki legnagyobb: hát a nagy, a dicső holtembert szeretné felásni értékesített végett, aki ez ellen nem tiltakozhatik. Gondolni amit ez nem gondolt soha, akarni amit ez nem akarhatott soha; s ráfogni: ime ezt gondolta, ezt akarta ő — ti pedig, akik nekünk ezt egy szavunkra el nem hiszitek, méltatlanok vagytok a dicsőült nyomdókban járn: — hát ez jelentékeny üzleti szemléstől tanuskodó speculáció ugyan, de egyszersmind jelentékeny tisztesség hiány.

A „Debreczeni Ellenőr“ tárczája

A szegény Mátyás.

— Életkép a börtönből. — (Folytatás.) Hanem ezen kevesek egyike volt a szegény Mátyás, ki megárvá a fájdalomtól, össze este a szegény s gyalázott nyomás alatt, arról gondolkodott mindég „bárha ő soha sem született volna!“ Azon szoba, a hová zárták, egy tiszta, négy szögletű nagy bőthajtásos terem volt, fehérre meszelt falakkal, és az udvarra nyíló magasan volt dupla rostélyzata ablakkal. Körösökön dupságok állottak a fal mellett tiszta, fehér pokróccsal leterítve, minden ágy felett egy kis fekete tábla, melyen az ágy tulajdonosának a neve volt reírva nagy fehér betűkkel. Ezeket kívül volt a szobában egy kecskelábú áló fehérre surolt asztal, két felül deszka lózával, a sarokban pedig egy nagy vasasztal dögnyű cser, tiszta ivó vízzel egy mellé készített cserpő bögrelve. Itt ül Mátyás ezen szobában a numeró 10-ben mint azt lakó társaitól hallotta itt ült az asztal mellett lózában, előtte egy imádságos könyvet, melyet azonban nem nézett, mert arca két tenyerébe volt temetve, s nem

bernek utóvégre is meg kell valamivel ölni az idejét, még ha egri érsek is az ember. A módja egészen attól függ, kinek mire hajlik a természete. Egyik főpap a tudomány, másik a művészet, harmadik az irodalom terén szeres magának foglalkozást és nem mulandó érdeket. Mások ismét a jótékony és felebaráti szeretet munkáiban fáradoznak az emberiség jóvoltáért: mindegyik talál teret és módot tehetségei és világi javai befektetésére; mindegyiknek tetszik valami: s ime Samassa érsek úrnak az tetszik, hogy ő a közhangulat elmérgesítésében vegyen tevékeny részt, ami az apostoli missióval némileg collidál ugyan, de elég jó unalomtűző noha egy kicsit drága.

A módja megengedi, a természete kívánja; — kinek mikéze hozzá? Most azonban már mégis csak van köze, ha nem egyébként, a közlekiismeretnek legalább, hogy az ország főpapja ne kufárkodjék az ország legnagyobb halottjának emlékezetével. Mert a szentségteráj már csak meg se illik a szentelt olajjal fölönt érseki kezekhez.

— Az erdélyi birtokviszonyok rendezéséről szóló tervezőjavaslat a miniszterium kebelében már teljesen kidolgoztatott s a képviselőháznak közelebb be fog mutatattni.

— A szegedi kölcson tárgyában tegnapi előtti minisztertanács volt.

— A szélsőbal helybeli lapja, melynek jelszava: „Mindenek felett igazság vagy vesztés a világ“, szokásához híven tegnapi zérzékében ismét megdöntötte az igazságot, potom tíz millióval s azt hiteti el olvasóival, hogy a pénzügyi bizottság megállapítása szerint a folyó évi költségvetésben 27 és fél millió a hiány, holott a pénzügyi bizottság megállapítása szerint az összes hiány: 17 millió, 36 ezer, 587 frt.

— Külügyminiszterünk Haymerle báró az emigráns bolgár mozilme ügyében, kik hazájukba visszakiváknak, azt a javaslatot tette, hogy ez az ügy vegyes bolgár török bizottság által intéztesse el. A porta és a bolgár kormány hajlandó a javaslat elfogadására.

Építsünk kórházat.

Debreczen, febr. 5. Csodálatosnak tűnhetné fel, hogy most midőn a járvány megszűnt városunkban, midőn a betegek száma felnyírt olvadt le, most álmunk ismét elő azon tervvel, hogy állítsunk fel kórházat. Köpenyeg eső után. Csak hogy erre a köpenyegre szükségünk van az eső után is. Ez az egyedüli ruhadarabunk, nélküle ki vagyunk téve a változó idő szeszélyeinek. Lapunk egyik másik rovatában egy s más alkalommal, midőn a városi kórházban elhelyezett betegek s szőlőtunk, igen gyakran tettünk említést azon hiányokról, melyek kórházunk a betegápolás tekintetében annyira gazdag.

Meglevő városi kórházunk nem felel meg és nem is felelhet meg feladatának, mert a Debreczen városától és óriási környékéből hallott mást, mint a folyosókon járó örök egyhangú lépteit, nem látván mást, mint két szemet, mely rá bámul, rá néz és egy néhány csepp vért a tiszta fehér havon, ezek voltak látományai ében, ezek kísérték nehéz álmaiban Nap nap után telt, — de Mátyás folyvást elásuva életlenül üldögélt a lózában, nem érdekelte semmi, nem vágyott semmit tudni, s nem kérdezett senkitől semmit, lelke meg volt halva benne, vagy talán elis költözött már belőle. Naponként sétára kellett menni rabtársaisal s ő fejcsiggedve börtörtől társai között a nagy népszerűség udvaron nem nézett se jobbra se balra, csak a fehér hóra, mely az udvarra vezetett börtörtől. Csak a mák elolvadna ez a hó!

Egy néhányszor felvezették a vizsgáló bíró elé, meg felelt minden kérdésre, csak egyre nem tudott megfelelni, arra, midőn a vizsgáló bíró azt kérdezte tőle, hogy: „mit hoz fel saját mentéségre?“ Erre nem tudott semmit mondani. Ó neki nem volt mentésge, nála nem volt mentésge, hogy sógoronját védelmezte, nem volt mentésge, hogy sógora saját portáján támadta meg, hogy gyilkos eszközrel kétszer sujtott felé, ő ezt nem fogadta el saját mentésgeül, mert őtet saját lelkiismerete kárhoztatta: hogy kikerülhetne volna a veszedelmet, kikerülhetne volna, ha ki nem nyitja az

ide szállított betegek számára nem áll 50—55 ágyról több rendelkezésre. Hát elég ez?

Vagy czélunk megfelelő-e egy olyan intézmény, mely a közegészség szempontjából emeltetett, de mely a közegészség fenntartására nemcsak hogy semmi befolyással nem lehet, sőt annak határozottan kárára van, mert hiszen az bizonyos, hogy nem a közegészség megővése, de a szükség kényszerít arra, hogy 50—55 beteg számára berendezett kórházban 70 sőt 80 egyént is elhelyeznek.

Rá gondolni is borzasztó, pedig való, hogy e bajon úgy akarunk segíteni, hogy a szegény nyomorék beteget összedugják egy ágyba egy hasonló betegségben szenvedővel, sőt van rá eset — szükség törvényt ront — hogy három beteg is egy ágyba h zódik össze. A szegény elhagyott betegnek nem szabad — nincs is joga — panaszkodni s békén tőr, szívesen meghuzódik akármilyen vackok, kuzkóban is, csak hogy nyugalmat, orvosságot és kis ápolást nyerhessen, hiszen természetes dolog, hogy a nagy világban, a hol talán senkije sincs, még ennyit sem kaphatna még ennyire sem gondolnának vele.

Van eset rá, a napokban is megtörtént, hogy egy új beteg már nem tudtak mit csinálni, azért egy magán házba kellett elhelyezni, a hol ápolatásáért jól megfizetnek. Ez így nem tarthat. Régebbi idő óta int már bennünk az égető szükség arra, hogy mielőbb egy más nagy vidéki városokhoz hasonló kórházzal láttassuk el városunk, mely egyszersmind Hajdumegye székhelye, fővárosa is. E terv már régebben is felmerült, de sohasem volt oly időszerű, mint épen most.

Építsünk kórházat vagy egyelőre legalább gondoskodjunk arról, hogy a jelenlegi annyira használhatóvá, alkalmassá téssek, hogy minden tekintetben megfeleljen a mindig nagyobb mértékben mutatók szükségének. Ha a közegészség megköveteli azt, hogy városunk befásittassék, mennyire nem szabad megelégednünk ugyane szempontból a legfontosabból, egy városunkhoz méltó, a szükségnek kellőleg megfelelő kórház felállításáról.

— Az osztrák minisztervárságról írják: Taaife mult hét elején tudatta a kabinet alkotmánypárti tagjaival, hogy Kriagsau bárót, Belcredi úr államtitkárát akarja miniszternek. Stremayr, Horst, Korb és Chertek határozottan a szándékot és kijelentették, hogy értekezni fognak a baloldali meglekelt elemekkel. A szabadelvű klub erre csütörtökön értekezletre gyűjt össze és itt a jelenlévők egy híján mind kikelték a jelzett kombináció ellen; kijelenték, hogy Kriagsau kinevezése esetén a kabinetből azon tagoknak, kik alkotmánypártiaknak tekintik magukat, ki kell lépniük. Erre gróf Tisza elnapolta Kriagsau kinevezését; pénteken Stremayr kibálgatáson volt ő felségénél, szombaton pedig minisztertanács tartott.

— A szörénymegyei pénztárnok, ki az ottani botrányról folytán magát meglötte, 12 napi szenvedés után meghalt.

Egy létért küzdő község.

— Megyei dolog. — (Vámos-Pércs felirata a megyei bizottsághoz.) Debreczen, febr. 10. (—) Egy nyomatott irat akadt kezünk-höz, — mely nem egyéb, mint hajdumegyei Vámos-Pércs községnek felirata a megyei közgyűléshez, melyben az előjáróság nevé-

ben az ottani főbíró és jegyző terjedelmesen adják elő H-V. Pércs korábbi, még az 1848-ik előtti időktől vagoni helyzetét; összehasonlítva az mai nyomorúságával. Elmondatik a feliraton, hogy a község anyagi romlásának egyik fő oka az volt, hogy az 1860-ban újjáépített alkotmányos korszak alatt az akkori előjáróság tulzába hagyván magát ragadtatni, az adófizetést mérő hazafiságból megtagadta; később hanyagságból elmulasztotta, — úgy hogy 1875-ben adótorozása már 8500 frtra növekedvén, fekvőbirtokára ugyanannyi kölcsönt volt kénytelen felvenni az adó törlesztése czéljából.

A másik kétségbejött oldala a város anyagi helyzetének azon pernek következtése, melyet a község Steinfeld Ignáczczal egy haszonbérleti ügy miatt folytatván, elvesztett, s mely pervezetés folytán a községre újabb 5448 frt kárterítés róvatván ki, — s kielégítési végrehajtás is rendeltetvén el, a város összes ingó s ingatlan javai lefoglalattak. — Holott ezek mellett még a 8500 frt földhitelintézet, adósság, per és végrehajtási költségek az adótorozások is fent vannak, — s ha a község javai árverés alá kerülének — elvesztené minden javait.

Íly szomorú helyzet van Vámos-Pércsnek! Ennek j bbra fordítása czéljából intéztetett a felirat a közgyűléshez. A felirat azt javasolja s óhajtja, hogy a község javainak megmentése czéljából regále-joga 7 egész évre, előre fizetendő 12 000 frtért kiadások bérletbe, a mely összegből a Steinfeld Ignáczczal összesen 12 000 frtot végt kötelezés kitélnek. Minthogy azonban a Steinfeld-féle követelésen kívül a földhitelintézet 8500 frt, továbbá az adóhátralekők s egyéb tartozások szinte kiegyenlítődni valódnak; s minthogy ezeket a város közgyűlése jövedelemből kieléjtesni nem lehet, az előjáróság a feliratban azt indítványozza, hogy bizonyos nélkülözhető hivatalok részint megszüntessenek, részint a megmaradt hivatalokra nézve módosítások hozassanak be.

Beszűntetni kívánja a községi orvosi állást, melynek tartását a törvény községben nem kívánja. (Ezzel 550 frt takarított a ténk meg.) Beszűntetendőnek látja az u. n. komissziarius hivatalát, melynek a mai viszonyok közt értelme s feladata nincs. (150 frt megtakarítás.) Nélküli özendő a három községi hajdu közül kettő. (220 frt.) — Az esküdtek állását megszüntetné s nem fizetéses állásba óhajtja átaltoztatni. — Végre két jegyző helyett csak egyet akar alkalmaztatni. Ezek fő pontjai a feliraton, — mely a közelebbi megyei közgyűlésre ele lesz terjesztve s kiváló érdekű vitákra fog alkalmat szolgáltatni.

A miskolcz-debreczen-nagyvárad vasutépítési ügye.

Az érdekelt községek.

Tegnap kimutattuk, hogy mennyi esnek a vasutépítési költség-nek évi törlesztéséből a tervezett vasut által érintett községekre. Lássuk már most e községek lakosainak számát s birtokterületét. A közelebbi érdekelt községek sorába azok lettek felvéve, melyek egyik vagy másik közvetlenül érintett községtől — esetleg tehát állomást helytől 10 kilométernél nem esnek távolabbra s forgalmi tekintetben azoknak valamelyikéhez gravitálnak. A lakosok létszáma az 1870 dik évi népszámlálás, — a birtok terület pedig a debreczeni és kassai kataszteri igazgatóságoktól beszerzett adatok alapján lett felvéve. Közvetlenül érdekelt községek: Miskolcz 21,199 lakos, 8,857 k. hold, Mindszent 337 lakos, 5 k. hold, Szirma 1,114 lakos, 1933 k. hold, Kis-Tokaj 661 lakos, 1,702 k. hold, Sajó-Petri 858 lakos, 1,748 k. hold, Ónod 1,939

Nem sok egy hazátlan, tétlen, elkérgesedett emberre, ki nem becsüli egyéni szabadságát; hanem egyévi rabtság egy becsület, érzékeny szívű és szabadok született munkás emberre kinek otthona, saját háztelhelye és szerető családja van, egész örök életet képez.

Eljön a tavasz, a verőfénynek csak színe jó be a rostélyos ablakon, melege kint marad, a meleg nem szereti a zárt falakat. Most otthon tavaszi alá szánatunk, a pacsirta a szántók feje felett emelkedik magasba dicsőreli az Isten; a réteken nyíló kikiricsek közt szaladgálnak a bóbítás bibickek, a faluból kihangzik a déli harangszó, jön az áldott jó feleség az étellel.

Beköszönt a nyár, peng a kasza, a rétek kakuk füves reidei mily illatot terjesztenek magok körül i érik a kalász — az Isten áldása, — holdvilágos tiszta éjjel s a fűrés pitypalattya nem hat be a szomorú börtönökbe. Majd eljön az ősz piros gyümölcszeivel, érett gerendjeivel, — a süretelek vidám dala nem hat fel a hűvös falak közzé, itt nincs tavasz, nyár, ősz, itt csak a hervadásnak szomorú tele van.

Végre utolj szálnak a hópelyhek, s újra kinzó emlékezet kél fel a szegény Mátyás elméjében, csak ezt elidőnna úzni erre a

lakos, 2,574 k. hold, Nagy Cséc: 792 lakos, 1,698 k. hold, T-Palkonya 1,464 lakos, 5,048 k. hold, Poigár 6,892 lakos, 62,272 k. hold, H-Nánás 13,198 lakos, 46,289 k. hold, H-Bősörny 19,208 lakos, 68,794 k. hold, F. Alsó-Józsa 616 k. hold, Debreczen 46,111 lakos, 166,286 k. hold, Kis-Pércs 1,727 lakos, 6,375 k. hold, H-Pályi 2,514 lakos, 14,086, Monostor-Pályi 1,623 lakos, 7,697 k. hold, Vértés 2,054 lakos, 7,748 k. hold, Nagy-Léta 5,414 lakos, 17,430 k. hold, Diószeg 5,774 lakos, 12,819 k. hold, Jankafalva 399 lakos, 2,640 k. hold, Felegyháza 1,462 lakos, 6,383 k. hold, Nyüved 547 lakos, 1,989 k. hold, Pap Tamási 904 lakos, 3,344 k. hold, Bihar 2,501 lakos, 8,546 k. hold, Puspóki 2,477 lakos, 5,149 k. hold, Nagyvárad 28,698 lakos, 8,324 k. hold. 26 község 169,866 lakos, 460,353 k. hold.

Közvetve érdekelt községek: Sajó-Lád 1,081 lakos, 1,641 k. hold, Hidvég 841 lakos, 2,329 k. hold, Köröm 682 lakos, 1,458 k. hold, Girincs 602 lakos, 2,645 k. hold, Kis-Cséc 204 lakos, Pusztá-Szakáld 336 lakos, 4,535 k. hold, Kesznyéten 1,155 lakos, 5,614 k. hold, Sajó-Óros 524 lakos, 1,499 k. hold, Szajó-Szeged 721 lakos, 2,395 k. hold, Szederkény 1,327 lakos, 8,308 k. hold, T-Oszlár 431 lakos, 1,771 k. hold, T-Kürt 423 lakos, 2,529 k. hold, Nemes-Bikk 1,075 lakos, 4,583 k. hold, Heő-Bába 815 lakos, 3,226 k. hold, T-Tarján 1,272 lakos, 6,972 k. hold, H-Dorog 8,216 lakos, 17,960 k. hold, Bád Szent-Mihály 7,533 lakos, 16,970 k. hold, Sándr 1,437 lakos, 3,854 k. hold, H-Bagos 1,537 lakos, 5,984 k. hold, Konyár 2,464 lakos, 7,179 k. hold, Bagamér 2,248 lakos, 8,592 k. hold, Kokád 1,072 lakos, 3,013 k. hold, Álmosd 2,020 lakos, 5,895 k. hold, Székelyhíd 3,917 lakos, 9,102 k. hold, Kis-Kágya 303 lakos, 1,066 k. hold, Nagy-Kágya 288 lakos, 1,810 k. hold, Csókaj 1,319 lakos, 2,457 k. hold, Kóly 783 lakos, 1,311 k. hold, Vajda 723 lakos, 1,879 k. hold, Szent-Inre 1,147 lakos, 3,309 k. hold, Pocsaj 2,752 lakos, 9,162 k. hold, Kis-Marja 1,961 lakos, 7,764 k. hold, Pelbárdháza 818 lakos, 2,560 k. hold, Jakó Hodos 970 lakos, 2,988 k. hold, Szalárd 2,041 lakos, 6,046 k. hold, Nagy-Szántó 733 lakos, 1,587, H-K-Kovácsi 812 lakos, 1,989 k. hold, Csakart 1,271 lakos, 6,681 k. hold, Töttelek 376 lakos, 1,673 k. hold, Kis-Szántó 494 lakos, 1,078 k. hold, H-K-Pályi 699 lakos, 2,320 k. hold. 42 község 59,422 lakos, 181,830 k. hold.

A Kisfaludi-társaság XXXI. közlése.

Budapest, febr. 9.

Tegnap a Kisfaludy-társaság évi közlése alkalmával az académia nagyterme nagy és díszes közönséggel tett meg.

A megnyitó beszédet Gyula i Pál tartotta, a mely után a hivatalos jelentések következtek. Beóth títár évi jelentését olvasta fel, míg Csiky Gergely társ. másodittkár a Kisfaludi-társaságnak már másod ízben hirdetett pályázatára „Kivántatik a magyar regény története“ — beérkezett egy pályaműről tett jelentést. A pályamunka mind tartalom, mind forma tekintetében jeles, a pályadíj szerzőjének Beóthy Zoltannak kiadatik.

A felolvasások sorát Gyóry Vilmos nyitotta meg, dr. Székács Józsefről mondott emlékbeszédet. Azután Beóthy Zsolt olvasta fel Lévy Józsefnek „A muzsák boszúja“ cz. szép költeményét, mely az árnykönyvben fog megjelenni. Abonyi Lajos, „A z ujjja s m a n d i“ című elbeszélését Szigetly József olvasta fel. Az elbeszélést megtapsolták. Azután mély csend állott be és átálános feszültség közben olvasta fel Szász Károly Arany János balladáját, mely nagy hatást tett és hosszas tapsokat aratott.

Csarnok rovatunkban egész terjedelemben közöljük a remek balladát.

* Nagy-Cséc területbe van foglalva. * Paraszt-Bikk pusztavai.

néhány hátra levő hónapra, de az nem marad el tőle sohasem.

Még néhány hónap s a drága szabadság az a soha eléggé meg nem becsülhető jó ismét tulajdonja lesz a szegény rabnak, fogadtát tess, hogy soha nem veszt el többé.

Hanem ekkor egy rém hír kezd szájáról szájni járni a világban, behat az a sötét börtönök sötét falain, nincs annak gát, vagy korlát, terjed az faluról falura országról országra. Mar az előkészületek nyugtalanító elkezdi napoként fenyőmaggal füstölő a börtönöket, a szellőztetésre szigorú felügyelnek, reggelentek meleg, rántott levest osztanak ki a rabok között, kemény rendeleteket tesznek közhírré a börtönökben, hogy a ki legkevesebb változást érez jelentése magát — a börtön orvos fogház felügyelő napoként többször meknek a szegény rabok közzé, s a börtönökben nehéshajátás ként hangzik fel: — „jön a cholera.“

Téhat a cholera terjedése ellen vannak fogantatva véve eszen szomorú előkészületek? — borrasztó gondolat rabkent halni meg — részvélen háldokolni a sötét kórházban és számalom nélkül temettetni el a kőfémében idegen sírhalmok között, idegen földbe s nem látni meg többé az Isten szabad egét! (Vége köv.)

